

אספרה שמך לאחי

• כ"ח סיון תשפ"ו •

פנינים בפרשת השבוע

קרח

• ויקח קרח •

קשה המחלקת, שהרי ראינו, כמה ישיבות קדושות וכמה קהילות, שהחזיקו מעמד במצבים קשים ביותר ולא נחרבו רק על ידי מחלקת.

• מלך זקן וכסיל •

היצר הרע יש לו שלש שמות, מלך זקן וכסיל, ואמנם הפנוי מלך זקן מובן, אבל למה נקרא כסיל, אלא על שלוקח לאנשים את השכל ועושה אותם כסילים, וכן גם כאן הצליח היצר הרע אפלו על קרח שהיה פקח, זקן וצדיק, השתלט עליו עד שעשה שטות גדול ביותר, ומספר על הרב הצדיק בעל הספר ישמח משה שהעיד על עצמו שהוא היה בזה העולם כמה פעמים בגלגול, וספר שפעם היה בדור המדבר, ושאל

אותו נכדו ה"יטב לב" האם אתה גם זוכר את מחלקתו של קרח? בטח שאני זוכר! וספר שהיו אז שלש כתות, כת אחת אחזה עם משה רבנו, וכת אחת החזיקה עם קרח, וכת אחת שלא התערבה כלל במחלקת [ויכחו און בן פלת, שאמרה לו אשתו, מאי נפקא לך מינה], ומאזה פת היית אתה? שאל שוב ה"יטב לב", השיב הישמח משה; מן הפת שעמדו מן הצד! היתכן שרואים איה רודפים את משה רבנו, ולא תבעת את עלבוננו, שאל הנכד בתמיחה, השיב לו זקנו הישמח משה והסביר לו; דע לה בני, שהדברים הם למעלה מהבנתה, אבל בכל זאת שמע מה שאמר לה, אמנם דור המדבר היו דור ידעה, והיו צדיקים גדולים, אבל כבר אמרו חז"ל כל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו, ולכן גם בדור ההוא שראו בעיניהם את כל המופתים ואת גדלותו של משה רבנו, בכל זאת היצר הרע עושה את שלו, הוא לא שוקט על שמריו, וגם אז הצליח להערים נסיונות באמונה, עד כדי כך, שהיה נראה להם שעל משה רבנו, יש קשיות גדולות, ולכן כל גדולי הדור היו עם קרח, והיה נסיון גדול, ואפלו להיות בכת הבינונים, שלא מתערבים, היה צריך התגברות, ועוד אמר לו הישמח משה, שאפלו עכשו אני מבינו, אף ידע אני, שעל צדיק אסור לשאל קשיות, ואולם בעבור זאת שלא תבעתי את פבדו של משה, נגזר עלי,

פרשת קרח, היא פרשה המסעירה ביותר, כל המתבונן בפרשה זאת עומד ומשתומם, היתכן, וכי איה יכול להיות, משה רבנו נביא ה' המדבר עם ה' פנים אל פנים, מסר את נפשו בעד כלל ישראל כמה וכמה פעמים, וכל המופתים

שעשה, לא עשה למען עצמו או בכדי שיאמינו בו, אלא לטובת בני ישראל, ומה שהאמינו בו לא היה על ידי מופתים, אלא על ידי מעמד הר סיני, שבעינינו ראינו ובאזנינו שמענו האש והקולות והלפידים, וכלנו ראינו איה 'משה נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים; משה משה! לה אמר להן כך וכן, כנאמר; הנה אנכי בא אליה בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמו וגם בה אמינו לעולם, ואם כן כל האותות שעשה משה במדבר,

עשה אותם לצרף ישראל, כמו שהיה באשר נצרך להשקיע את המצרים - קרע את הים והצילן בתוכו, הצרכנו למזון - הוריד לנו את המן, כשבני ישראל צמאו למים - בקע להן את האבן, ואם כן איה כפרו בו עדת קרח, הרי גם הם שמעו וראו במעמד הר סיני, איה ה' מדבר עם משה, והמעמד הזה היה גדול מאוד, שהרי מן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ לא נהיה כדבר הגדול הזה ולא נשמע כמוהו, שתשמע אמה שלמה דבור מהקדוש ברוך הוא, ושתראה פבדו עין בעין, וכלם שמעו וראו שה' הסמיק ושלח את משה לדבר דבריו לבני ישראל, ואיה היה לקרח העזה לכפר בו לעיני כלם, ולהקהיל עליהם את כל העדה.

האמת, שאין אנו יכולים להבין את קרח, קרח היה פקח, יהודי בעל השגה, היה לו רוח הקדש, הוא היה מטועני הארון, וכבר היה בן מאה ושלושים שנה, ובכל זאת התדרדר עד שנשאר זכרוננו לדראון עולם, ואמנם יש כאן דברים עמוקים, והדברים שטעה בהן, הם דק מן הדק, אבל אנו צריכים ללמד מפה; שהמחלקת הוא דבר גרוע ביותר, מחלקת זה כמו אש, שורף את הכל, רהיטים חדשים וישנים, טובים ומקלקלים, יפים ושאנים יפים, לא פוסח על שום דבר, וזה מתחיל בדבר קטן, וכמו בסדק בחומה הסמוכה לנהר, מתחיל לנזל ושוטף את הכל, וכמה

1 רבמב"ם יסודי התורה ח' א'

2 חידושי הרי"מ

3 סנהדרין ד' ע"א

4 שפע חיים קרח תשכ"ד, תורת איש קרח,

שְׁעַל יוֹצְאֵי חֶלְצֵי יְהוּ מִרִּיבוֹת, וְאֵף אִם אֶשְׁכּוֹן בְּדָד בַּיָּעַר,
יָרִיבוּ עִמִּי עֲצֵי הַיָּעַר.

♦ הַקִּנְיָה וְכו' מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם ♦

אִיךָ זֶה הַתְּחִיל, כְּמוֹכֵן שְׂאֲחֵרִי שֶׁנִּגְרַרִים לְמַחֲלָקָה, כְּבָר
אֵין שְׂאֵלוֹת, אֲבָל מָה הָיָה הַהִתְחַלָּה, הַפֶּל הַתְּחִיל בְּגִלְל
קִנְיָה, הַקִּנְיָה וְהַתְּחִיל וְהַפְּכֻד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן
הָעוֹלָם, קִנְיָה הַתְּחִיל עַל נְשִׂאוֹתָיו שֶׁל אֱלִיָּצֶפֶן בֶּן עֲזִיָּאל
שֶׁמִּנְהוּ מִשָּׁה נְשִׂיא עַל בְּנֵי קָהָת עַל פִּי הַדְּבִיר, כְּפָתוֹב;
וְנִשְׂאֵי בֵית אָב לְמִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי אֱלִיָּצֶפֶן בֶּן עֲזִיָּאל, אָמַר
קִנְיָ; הִרִי יִצְהָר אָבִי הָיוּ בְּמִשְׁפַּחַתוֹ אֲרָבָעָה אֲחִים, כְּפָתוֹב;
וּבְנֵי קָהָת, עֲמֶרֶם וְיִצְהָר וְחִבְרוֹן וְעֲזִיָּאל, עֲמֶרֶם שֶׁהָיָה הַבְּכוֹר,
נָטְלוּ שְׁנֵי בְנָיו גְּדֻלָּה, מִשָּׁה רַבְּנוּ הוּא מֶלֶךְ, וְאַהֲרֹן אָחִיו כֹּהֵן
גָּדוֹל, וּבֶכֶן מִי רָאוּ לְטַל אֶת הַגְּדֻלָּה הַבָּאָה, וְכִי לֹא אָנִי,
שְׂאֵנִי בֶן יִצְהָר, שֶׁהוּא שְׁנֵי לְעִמָּרֶם?! וְהוּא מִנְּה נְשִׂיא אֶת
בֶּן אָחִיו הַקָּטָן מִכָּלֶם, הִרִינִי חוֹלֵק עָלָיו וּמִבְטֵל אֶת דְּבָרָיו.

וְהָאָמֶת שְׁלֹלָא חֲטָאוּ שֶׁל קִנְיָ, אֲזִי כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ כֹּהֵן גָּדוֹל,
כֹּף הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת "לֹוי גָּדוֹל" וְלֹא הָיוּ צָרִיכִים הַלְוִיִּים לְתֵת
תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לְכֹהֵן, אֲלָא לְלֹוי הַגָּדוֹל, אֵף כְּשֶׁחֲטָא קִנְיָ,
הַכִּרְחוּ לְתֵת תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לְכֹהֵן, וְכְמוֹ שְׂאֲמָרוּ חֲז"ל, שְׂמִי
שְׂרֹדֶף לְקַחַת דָּבָר שְׂאִינוּ שִׁיף לוֹ, לֹא רַק שְׂאִינוּ מִקְבְּלוֹ,
אֲלָא שְׂגָם מָה שִׁישׁ לוֹ נֶאֱבַד מִמֶּנּוּ.

♦ הַמַּעֲנָה שֶׁל קִנְיָ ♦

קִנְיָ בָּא לְחַלֵּק עַל הַכִּנְיָה, שְׂאִין הַכִּנְיָה מַגִּיעַ לְאַהֲרֹן,
וְכֹף טַעַן לְמִשָּׁה; מָה שֶׁלְקַחְתָּ לְעַצְמָךְ מַלְכוּת זֶה בְּסִדְרָה,
שְׂהִרִי אֶתָּה שְׁמַעַת כָּל הַעֲשָׂרֹת הַדְּבָרוֹת, וְכָל הָעֵדָה לֹא
שְׁמַעוּ רַק שְׁתֵּי דְבָרוֹת, אֲנִכִּי וְלֹא יְהוָה לָהּ, אֲבָל בְּכָל זֹאת
לֹא הָיָה לָהּ לְבָרֵךְ לְאַחִיהָ כִּנְיָה, שְׂהִרִי אֶחָיָה לֹא שְׁמַע יוֹתֵר
מִכָּל הָעֵדָה, וְהָיָה לָהּ לְתֵת הַכִּנְיָה לְאַחֵר, וּמִדּוּעַ תִּתְּנֶנָּה
שְׁנִיכֶם אֶתָּה וְאַהֲרֹן, הִרִי דִי בְּנִשְׂאִיאוֹתָהּ לְבַד.

♦ קִנְיָ שְׂפִיחָה הָיָה ♦

הָאָמֶת שֶׁקִּנְיָ לֹא הָיָה טַפֵּשׁ, יָדַע וְהָאֵמִין שֶׁ' אָמַר כֹּף
לְמִשָּׁה, הוּא לֹא חָשַׁד שְׁמוּשָׁה עֲשָׂה זֹאת לְבַד, אֲלָא מָה,
טַעַנְתוּ הִתֵּתָ כֹּף; הֵגַם שֶׁ'שָּׂאָה אָמֶת שֶׁ' שְׁלַחוּ לַעֲשׂוֹת כָּל
הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, אֲבָל בְּיָדָיו הַסִּבָּה לְכָף הַתְּחִיל כִּי זֶה הָיָה
רְצוֹן לְבֹו וְחִפְצוֹ שֶׁל מִשָּׁה, שִׁיְהִיהָ הוּא מֶלֶךְ, וְאַהֲרֹן אָחִיו
כֹּהֵן גָּדוֹל, וְהִרִי ה' יִתְּבָרָה, רְצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה וְלִכְּוֹן הַקִּדּוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא מִלֵּא רְצוֹנוֹ וְחִפְצוֹ וְשְׁלַחוּ לַעֲשׂוֹת כֹּף, אֵף מִשָּׁה
רַבְּנוּ טַעַן לְעַמּוּתוֹ, שָׂאָה לֹא מַלְכִּי, לֹא הָיָה לִי כָּלִל מִחֻשְׁבָּה
כְּזֹאת.

♦ עֲשֵׂר שְׂמֹר לְבַעְלֵיו לְרַעְתּוֹ ♦

עֲשֵׂר גָדוֹל הָיָה קִנְיָ, *עֲשֵׂר עֲצוּם מְאֹד, עַד כִּדִּי כֹף
שְׂבִכְדִּי לְסַחֵב רַק אֶת מִפְתָּחוֹת הָאוֹצְרוֹת הָיָה צָרִיךְ שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת פְּרָדוֹת לְבָנוֹת, שֶׁהֵם בְּהֵמוֹת מִסְּכָנוֹת וְהַמִּפְתָּחוֹת
לֹא הָיוּ מִמִּתְכַּת אֲלָא קָלִים שֶׁעֲשׂוּיִים הָיוּ מֵעוֹר, וּבְכָל
זֹאת הָיָה צָרִיךְ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת בְּהֵמוֹת לְסַחֵב אוֹתָם, וְהָיָה
מִשְׁתַּמֵּשׁ דּוֹקָא בְּפִרְדוֹת לְבָנוֹת פִּיּוֹן שֶׁהֵם מְטִילִין אֵימָה
עַל אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא יִבְאוּ לְשִׁדָּד אוֹתָם, וְכִיצַד הִתְעַשֵּׂר קִנְיָ
כָּל כֹּף, זֶה הָיָה עַל יְדֵי שְׂמִצָּא מִצִּיאָה גְדוֹלָה מְאֹד אֶת
הָאוֹצֵר הַמְּלֻכּוֹתִי שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, כְּשֶׁאָסַף יוֹסֵף אֶת כֶּסֶף
מִצָּרִים וּשְׂאָר מְדִינּוֹת בְּשָׁנוֹת הָרָעָב, גָּנַז שְׁלוֹשׁ מִטְמוֹנִיּוֹת,
וְאַחַד מֵהֶם נִתְּגַלָּה לְקִנְיָ.

צָרִיךְ לְהִבִּין מִדּוּעַ בָּאָמֶת *נִגְלָה לוֹ לְקִנְיָ הַמִּטְמוֹן?
הַסִּבָּה הִיא שְׂפִיחָה אָמַר הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה
בְּמִצְרַיִם; דָּבָר נָא בְּאֲזִינִי הָעַם וְיִשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ
וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעְיָתָהּ כְּלִי כֶסֶף וְכִלִּי זָהָב, לֹא נֶאֱמַר זֶה אֲלָא
לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא לָהֶם חֶלֶף עֲבוֹדָתָם, אֲבָל שְׂבִט לֹוי שֶׁלֹּא הָיוּ
בְּעִבּוּדָה לֹא הִתֵּר לָהֶם לְשָׂאֵל וּלְבַקֵּשׁ מִהַמִּצְרִים עַל מִנַּת
שְׂאֲחֵר כֹּף לֹא יִחְזִירוּ, וְהִרִי הוּא גָּזַל בְּיָדָם כִּי אַחַת מִשְׁבַּע
מִצְוֹת בְּנֵי נֹחַ הוּא הַגָּזֵל, וְלִזְהָ שְׂבִט לֹוי לֹא הִקְרִיבוּ קִרְבָּנוֹת
עִם הַנְּשִׂאִים שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם קַעֲרַת כֶּסֶף מִזֶּרֶק כֶּסֶף כֹּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב, וְהֵם כָּלֶם עֲנִיִּים מִחֲזָרִים עַל הַגְּרָנוֹת, וְאֲכֹן
שׁוּם אֶחָד מִבְּנֵי לֹוי לֹא פָשַׁט יָד, לֹא בְּבִזָּת הֵיטָּ, וְלֹא שְׂאֵלוֹ
מִמִּצְרַיִם כְּלִי כֶסֶף וְזָהָב, אֲבָל קִנְיָ הָיָה נִבְהַל לְהוֹן אִישׁ רַע
עֵין, וְלֹא יָדַע כִּי חֲסֵר יִבְאֵנוּ, וְהָיָה הוֹלֵךְ מִבֵּית לְבֵית, וְחוֹמֵד
וְרוֹאֵה אִיךָ הָיוּ כָּל אֶחָד וְאַחַד מִיִּשְׂרָאֵל נוֹטְלִים מִמּוֹנָם שֶׁל
מִצְרַיִם אָמֶת לֹא פָשַׁט יָדוֹ לְקַחַת אֲבָל נָתַן אֶת עֵינָיו לְחֻמֵּד,
עַד, עַד שֶׁנִּכְנְסָה חֻמֵּד הַמִּמּוֹן בְּלִבּוֹ, כְּשֶׁרָאָה הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא כֹף גָּלָה לוֹ הַמִּטְמוֹן, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ חֲז"ל בְּדֶרֶךְ שְׂאֲדָם
רוֹצָה לִילֹךְ בָּהּ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, אָמַר עָלָיו הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא;
אֶתָּה חוֹמֵד מִמּוֹן שְׂאִינוּ שְׁלָף טַל מִמּוֹן רַב אֲבָל אוֹתוֹ תִּרְאָה
וּמִמּוֹנוֹ לֹא תֹאכַל וְנִתְקַיֵּם בּוֹ וְאַבְדַּת הָעֵשֶׂר הַהוּא בְּעֵנֶן רַע,
וְעַל עֲשִׂירוֹתוֹ בְּטַח כִּדִּי לְחַלֵּק עַל מִשָּׁה.

♦ אוֹי לְרַשָּׁע וְאוֹי לְשֹׂכְנֵו ♦

לְמַחֲלָקָה הַזֹּאת הִצְטָרְפוּ הַשֹּׂכְנִים, דָּתָן וְאַבִּירָם, מִשְׂבֵּט
רְאוּבֵן, כְּבָר מִזְמֹן כָּאֵב לָהֶם, עַל כְּבוֹד אֲבִיהֶם רְאוּבֵן הַבְּכוֹר,
לוֹ הָיָה רְאוּי לְהִיּוֹת הַכִּנְיָה וְהַמְּלֻכָּה, וְהָיָה נִתֵּן הַכִּנְיָה לְלֹוי,
וְהַמְּלֻכָּה לְיִהוּדָה, וְהַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף,¹⁰ וְחִשְׁדּוֹ שְׁמוּשָׁה רַבְּנוּ
רוֹצָה לְהָרִים אֶת כְּבוֹדוֹ שֶׁל שְׂבִט אֲפִרַּים עֲבוּר יְהוֹשֻׁעַ

5 לִיקוּטֵי יְהוּדָה בְּשֵׁם חִידוּשֵׁי הַר"מ

6 זָהָר בְּתַחֲלִיל הַפְּרָשָׁה

7 סִידוּרוֹ שֶׁל שַׁבַּת שׁוֹרֵשׁ א' עֲנַף ב' אוֹת ד', וּבְבֹאֵר מֵיָם חִיִּים. וְעֵיין כַּעֵין זֶה בְּמִסְכַּת שַׁבַּת פ"ז. בְּתוֹד"ה וְאוֹתָהּ בְּתוֹד"ה; הַיֵּאֵךְ הִיא מֵעֲרַעֵר אַהֲרֹן וּמֹרִים דְּכַתִּיב וְתוֹדֵבֵר מֹרִים וְאַהֲרֹן בְּמִשָּׁה אֲלָא וְדֹאֵי מִתְחַלֶּה פִּירֵשׁ מִמֶּנָּה לְגַמְרִי מִשָּׁה מִדַּעְתּוֹ וְאֵף עַל גַּב דְּהַסְכִּים הַקַּב"ה עַל יְדוֹ מִכָּל מְקוֹם נִתְרַעַמּוֹ עָלָיו לְפִי שְׂאִילוֹ לֹא פִירֵשׁ מִדַּעְתּוֹ לֹא הִיא הַקַּב"ה מִסְכִּים דְּבִדּוֹךְ שְׂאֵדָם הוֹלֵךְ בָּהּ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ.

8 סְנֵהדִרִין ק"י מֵהַרש"א יַעֲב"ץ

9 שְׁפֵתֵי כֹהֵן

10 אֲבֵן עֲזָרָה

מִשְׁתָּהוּ, וְנָתַן לוֹ דָּגֶל בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְגַם קָרַח הָיָה בְּכוֹר, וְגַם נִשְׁיָאֵי הָעֵדָה שָׁבָאוּ עִמּוֹ לַחֲלָק עַל מֹשֶׁה הָיוּ בְּכוֹרִים.

♦ וְאוֹלֶת בִּידֵיהֶם תִּהְרָסֵנוּ ♦

אֲשֶׁתוֹ שֶׁל קָרַח הָיְתָה אֵוֶלֶת טַפְשָׁה, וְהָרְסָה אֶת בֵּיתָהּ בִּידֵיהָ, אָמְרָה לוֹ תִּרְאֶה מָה מֹשֶׁה עוֹשֶׂה לָכֶם, הוּא בַּעֲצָמוֹ מִלֶּךְ, לְאַחִיו עֹשֶׂה כִּהְיוֹת גָּדוֹל, לְבָנִי אַחִיו עֹשֶׂה סָגִי כִּהְיוֹת, אִם מִגִּיעַ תְּרוּמָה הוּא אוֹמֵר שִׁיְהִי לַכֹּהֵן, בְּכוֹרִים לַכֹּהֵן, וְגַם מַעֲשֵׂר רֵאשִׁון שְׂאֵתָם מִקְבָּלִים הוּא אוֹמֵר תִּנְנוּ עֲשִׂירִית לַכֹּהֵן, וְעוֹד מָה עֹשֶׂה לָכֶם גָּזַז אֶת שְׁעָרְכֶם, וְעוֹשֶׂה מִכֶּם צָחוֹק כְּאִלּוּ אַתֶּם מִשְׁגָּעִים, עֵינָיו נָתַן בְּשִׁעְרוֹתֵיכֶם כִּדִּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָכֶם צוּרָה כְּמוֹתוֹ, לָכֵן אָמַר; וְהִעֲבִירוּ תֵּעַר עַל כָּל בְּשָׂרְכֶם, וְעוֹד אָמַר; וְהִנֵּפְתָּ אֶתֶם תְּנוּפָה, הוּא רוּחָה לַעֲשׂוֹת בָּכֶם כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂים לְכַבֵּשׁ, מְרִימִים וּמְנִיפִים אוֹתוֹ, אָמַר לָהּ קָרַח וְהָרִי גַם מֹשֶׁה עֲצָמוֹ, גָּלַח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ, אָמְרָה לוֹ; כִּיֹּן שֶׁכָּל הַגִּדְלָה שְׁלוֹ, אֵינִי חוֹשֵׁשׁ לָזֶה, וְרָצוֹנוֹ בְּעֵקֶר לַצָּחוֹק מִמֶּכֶם, וְעֵדִיף לוֹ לְהַתְגַּלֵּחַ בַּעֲצָמוֹ, כִּדִּי שְׂאֵתָם תִּהְיוּ צָחוֹק.

קָרַח הִלֵּךְ בַּעֲצַת ¹¹אֲשֶׁתוֹ וְנִכְשָׁל; כִּשְׁבָא מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ, אָמְרָה לוֹ אֲשֶׁתוֹ; אֵיזָה הִלְכָה חֵדֶשׁ לָכֶם מֹשֶׁה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. אָמַר לָהּ, פִּירֵשׁ לָנוּ מַעֲשֶׂה הַתְּכֵלֶת! אָמְרָה לוֹ; מָהוּ מַעֲשֶׂה הַתְּכֵלֶת? אָמַר לָהּ, כֹּךְ דָּרֵשׁ וְאָמַר; נֶאֱמַר לִי מִפִּי ה' שְׂתַעֲשׂוּ לָכֶם צִיצִית עַל אַרְבַּע פָּנָי בְּגִדְכֶם, כִּדִּי שִׁיְהֶא חוּט תְּכֵלֶת. שִׁנְאַמֵּר; וְנִתְּנוּ עַל צִיצֵת הַכֹּפֶת פֶּתִיל תְּכֵלֶת! כִּשְׁשֻׁמְעָה כֹּךְ הָיְתָה מִשְׁחָקָת וְאוֹמְרָת לוֹ; תִּרְאֶה שְׂמֹשֶׁה עוֹשֶׂה מִמֶּכֶם צָחוֹק. תִּדְעַ שֶׁהוּא אוֹמֵר עַל כֹּפִי בְּגִדְכֶם, תִּשְׁמְיוּ חוּט אֶחָד, אֲנִי יַעֲשֶׂה לָהּ טְלִית כְּלָה תְּכֵלֶת. מָה עֲשִׂתָה, עֲמִדָה וְעֲשִׂתָה טְלִית שֶׁכָּלָה תְּכֵלֶת. נִתְעַטֵּף בּוֹ קָרַח, וְעָמַד לִפְנֵי מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ, מָה עֲשִׂיתָ? אָמַר לוֹ; אֶתָּה אָמְרָת מַעֲט וְאֲנִי עֲשִׂיתִי הִרְבֵּה. וְכֹךְ אָמַר קָרַח; טְלִית שֶׁכָּלָה תְּכֵלֶת אֵין פּוֹטֶרֶת עֲצָמָה, אַרְבַּע חוּטִין פּוֹטְרוֹת אוֹתָהּ! ¹²

וְעוֹד הֵעִז פָּנָיו וְשָׂאֵל; בֵּית מִלָּא סִפְרֵי תוֹרָה, הָאֵם פֶּטוּר מִן הַמְּזוּזָה? אָמַר לוֹ מֹשֶׁה; חֵיב בְּמְזוּזָה! אָמַר קָרַח; כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה שִׁישׁ בָּהּ מֵאֲתִים שְׁבָעִים וְחִמֵּשׁ פְּרָשִׁיּוֹת אֵינָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַבֵּית, וּפְרָשָׁה אַחַת שְׁבַמְזוּזָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַבֵּית! אָמַר לוֹ קָרַח; דְּבָרִים אֱלוֹ מַעוֹלָם לֹא נִצְטִיג עֲלֵיהֶן מִן הַשָּׁמַיִם, וּמִלִּבָּה אֶתָּה בּוֹדֵאן! ¹³

אָמַר לוֹ מֹשֶׁה; קָרַח, עֲבִרְתָּ עַל מִצְוֹתַי שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִתְגַּאֲיֵת בְּעֶשְׂרָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָמַד מֹשֶׁה בְּכַעַס לִפְנֵי הַמִּקְוֶה, וְאָמַר; רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם רָצוֹנָה שִׁיְהִי דְּבָרִי תוֹרָה קְיָמִים הֵבֵא עֲלֵיהֶם גְּזֵרָה, וּבִקְשׁ מֹשֶׁה לִפְנֵי הַמִּקְוֶה, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם לֹא נִבְרָא גִיהֶנֶם, תִּבְרָא.

♦ מָה מִנַּח תַּחַת הַשָּׂאֵלוֹת ♦

קָרַח ¹²מִרְבַּ חֲכָמָתוֹ שָׂאֵל שְׂאֵלוֹת אֱלוֹ, לֹא בִּחְנָם נִטְפַּל לְצִיצִית וּמְזוּזוֹת, אֲלֹא שֶׁהָיָה בָּזֶה מַעֲיִן הַמַּחֲלָקָת, כִּי רָמַז בָּזֶה מִשָּׁל עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִמְשִׁיל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְטְלִית שֶׁכָּלָה תְּכֵלֶת, וּבֵית מִלָּא סִפְרִים, וְכִיֹּן בָּזֶה לֹמַר; כִּי יִשְׂרָאֵל כָּלָם קְדוֹשִׁים וְכָלָם חֲשׁוּבִים, מִלָּאִים מִן הַמַּעֲשִׂלוֹת, וְלָמָּה יִצְטָרְכוּ לְמַנְהִיגִים, הַמְּשַׁתָּרְרִים וּמִתְנַשְּׂאִים עֲלֵיהֶם, וְהִמְשִׁיל הַמְּשַׁתָּרְרִים לַחוּט שֶׁל תְּכֵלֶת וְלַמְּזוּזָה, וְנִרְמַז עֲנָן זֶה בָּזֶה שְׁנִסְמָךְ פְּרִשְׁתָּה קָרַח לְפָרֶשֶׁת צִיצִית, וְדָתָן וְאַבִּירָם, ¹³יִצְאֻ פֶתַח אֹהֲלֵיהֶם, בְּשִׁבְלֵי הַמְּזוּזָה, לְהִרְאוֹת שְׂחוּלָקִים עַל עֲנָן זֶה שֶׁל הַמְּזוּזָה הַעוֹמֶדֶת בַּפֶּתַח.

♦ בּוֹחָה שֶׁל לִיצְנוֹת ♦

קָרַח הַחֲזִיק אֶת הַצָּבוֹר בְּמַחֲלָקָת כֹּכָךְ לִיצְנוֹת, וְהִמְצִיא סִפּוֹר וְאָמַר לָהֶם; אֲלֵמְנָה אַחַת הָיְתָה בְּשִׁכְנוּתִי וְעָמָה שְׂתִי נְעוּרוֹת יְתוּמוֹת, וְהָיָה לָהּ שָׂדֶה אַחַת, בָּאתָ לְחַרֵּשׁ, אָמַר לָהּ מֹשֶׁה; לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׂוֹר וּבַחֲמֹר יַחֲדָיו! בָּאתָ לְזָרַע, אָמַר לָהּ; שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע כִּלְאִים! בָּאתָ לְקַצֹּר, וְלַעֲשׂוֹת עֲרֻמָּה אָמַר; הִנֵּיחוּ לָקֵט שִׁכְחָה וּפָאָה! בָּאתָ לַעֲשׂוֹת גֶּחָן אָמַר לָהּ; תִּנְי תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר רֵאשִׁון וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי! הִצְדִּיקָה עֲלֶיהָ אֶת הַדִּין וְנִתְּנָה לוֹ, מָה עֲשִׂתָה, עֲמִדָה וּמְכָרָה אֶת הַשָּׂדֶה, וְלִקְחָה שְׂתִי כְּבָשׁוֹת כִּדִּי לְלַבֵּשׁ גִּזְזֵיתֶיהֶן וְלַהֲנוֹת מִפְּרוֹתֵיהֶן, כִּיֹּן שִׁיִּלְדוּ, בָּא אֶהְרֵן וְאָמַר לָהּ תִּנְי לִי אֶת הַבְּכוֹרוֹת, שִׁכָּף אָמַר לִי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִלְד! הִצְדִּיקָה עֲלֶיהָ אֶת הַדִּין וְנִתְּנָה לוֹ אֶת הַיִּלְדוֹת, הִגִּיעַ זְמַן גִּזְזִיָּהּ וּגִזְזָה אוֹתָן, אָמַר לָהּ תִּנְי לִי רֵאשִׁית הַגֶּז, שִׁכָּן אָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְרֵאשִׁית גֶּז צֹאנָה תִתֵּן לוֹ! אָמְרָה אֵין בִּי כֹחַ לַעֲמֹד בְּאִישׁ הַזֶּה הִרְיִי שׁוֹחֲטֶתָן וְאוֹכְלֶתָן, כִּיֹּן שִׁשְׁחָטָה, אָמַר לָהּ תִּנְי לִי הַזֶּרֶע וְהַלְחִיִּים וְהַקִּבָּה, אָמְרָה אֲפֹלוֹ אַחֵר שִׁשְׁחָטָתִי אוֹתָן לֹא נִצְלָתִי מִיָּדוֹ, וְאָמְרָה; הִרִי הֵן עָלִי חֶרֶם, אָמַר לָהּ אִם כֹּךְ כָּלוּ שְׁלִי הוּא, שִׁכָּף אָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהּ יִהְיֶה! נִטַּל וְהִלָּךְ לוֹ וְהִנִּיחָה בּוֹכָה, הִיא עִם שְׂתִי בְּנוֹתֶיהָ.

כֹּךְ ¹⁴קָרַח מִדְּבַר וְכָל הַקֹּהֶל מוֹחָאִים כֹּךְ... זֹהִי הַתְּמוּנָה שֶׁנָּתַן קָרַח עַל אֶהְרֵן הָאוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם, שֶׁאֵין לוֹ עֲנָן אַחֵר, רַק לַעֲמֹד כָּל הַיּוֹם עִם מֹשֶׁה אַחִיו אֲצֵל הָאֲלֵמְנָה, וְלִמְרַר אֶת חֲיָיָהּ, וְהַקֹּהֶל שׁוֹמֵעַ וְהַדְּבָרִים נוֹגְעִים לְלִבּוֹ וּבִפְרֹט הַנָּשִׁים מִתְּמַלְאוֹת רַחֲמִים עַל הָאֲלֵמְנָה, וְחֶרֶן אִפְסָם בּוֹעֵר עַל שְׁנֵי הַגִּזְלָנִים הָאֵלּוּ, וְכַמוֹכָן שֶׁהִפֵּל טְשׁוּיּוֹת וְהִבָּלִים שֶׁהָרִי עָדִין לֹא הִתְחַיְּבוּ בְּתִרּוּמוֹת וּמַעֲשִׂרוֹת וּבְכָל מִצְוֹת הַתְּלוּיּוֹת בְּאֶרֶץ. וְהִנֵּה אוֹתוֹ קָרַח בָּא אֶל מֹשֶׁה וְטוֹעֵן בֵּית מִלָּא סִפְרִים מָהוּ הָאֵם פֶּטוּר מִן הַמְּזוּזָה, אָמַר לוֹ מֹשֶׁה חֵיב בְּמְזוּזָה, אָמַר לוֹ קָרַח כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה מֵאֲתִים שְׁבָעִים וְחִמֵּשׁ פְּרָשִׁיּוֹת אֵינָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַבֵּית, וּפְרָשָׁה אַחַת שְׁבַמְזוּזָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַבֵּית?

וְאֵין שׁוֹאֵל וְאֵין דּוֹרֵשׁ, אֵין מִי שִׁיָּרִים אֶת קוֹלוֹ מוֹל

11 מדרש משלי פרשה יא, ובמדרש כאן.

12 רבנו בחיי

13 כלי יקר

14 דברי אגדה להגריש"א ז"ל

בְּטִלָּה עֲנוּהוּ, וּבְכָל זֹאת צִוָּה¹⁷ לִפְנֵי פְטִירָתוֹ לְבָנוּ רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל נִהַג נְשִׂיאֹתָהּ בְּרִמָּה, וְרַק בְּצִנּוּעָה יִהְיֶה עָנּוּ.

♦ וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו ♦

מֹשֶׁה רִבְּנוּ הִרְגִּישׁ שֶׁזֶה עוֹן חֲמוּר מְאֹד, וְדָאָג שֶׁפָּעַת לֹא יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל אֶל ה' וְנִתְּשֵׁלוּ יָדָיו, וְלָכֵן¹⁸ נָפַל עַל פָּנָיו לְהִתְפַּלֵּל, וְאָז נֶאֱמַר לוֹ בְּנִבּוּאָה מֶה שִׁיאֲמַר לְקִרְחָה, ¹⁹אֲבָל אַהֲרֹן הִכְהֵן כִּי־נִין שֶׁהִמְחִילָתָהּ הִיָּתָה עָלָיו, מֵרֵב עֲנוּנוּתוֹ לֹא הִתְעַרְבּוּ, וְאִפְּלוּ לֹא נָפַל עַל פָּנָיו, רַק שֶׁתַּק לְהִרְאוֹת שֶׁעָשָׂה הַכֹּל רַק בְּשִׁבִּיל שֶׁשׂוֹמֵעַ לְקוּלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

אָמַר מֹשֶׁה לְקִרְחָה בְּקֹרֶן יָדָע ה', וּמִדּוּעַ דָּחָה אוֹתוֹ לְקִמְחָר, כִּי אָמַר מֹשֶׁה, שֶׁמָּא מִתּוֹךְ רֵב מֵאֲכָל וּמִשְׁתָּה אָמְרוּ דָּבָר זֶה. וְחָשַׁב מֹשֶׁה, שֶׁמָּא בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף יַעֲשֶׂה תִּשְׁוּבָה, וְהָרִי²⁰ בְּבִקְרָה יוֹרֵד הַמָּוֶן, וְהָמָן הָיָה מְגִיד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִדְּרָגָתוֹ אִם אֶחָד הָיָה צָדִיק אִם כֹּשֶׁהִיָּה מְשִׁכִּים בְּבִקְרָה הָיָה מוֹצֵא תִּכְיָה אֶת הָעֵמֶר מִן שְׁלוֹ אֲצֵל פֶּתַח בְּלִי שׁוּם טִירְחָא וְיִגִּיעָה וְאִם הָיָה רָשָׁע הָיָה לוֹ טִירַח גָּדוֹל עַד שֶׁמָּצָא הָעֵמֶר מִן שְׁלוֹ, חוּץ לְמַחֲנֶה רְחוֹק מִבֵּיתוֹ, לָכֵן אָמַר מֹשֶׁה לַעֲדַת קִרְחָה אַתֶּם מְחַשְׁבִּים עֲצָמְכֶם שֶׁאַתֶּם צָדִיקִים גְּמוּרִים וְכָל כּוֹנֵנְתְּכֶם הוּא רַק לְשֵׁם שְׁמִים לְטוֹבַת הַכֹּלָל, כִּי אָמַרְתֶּם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קִדְּשִׁים, אִם כֶּף אֲכֹן הִמָּתִינוּ עַד לְקִמְחָר בְּבִקְרָה כְּשִׁירֵד הַמָּוֶן אִם יִרְאוּ הַכֹּל אִם אַתֶּם צָדִיקִים גְּמוּרִים אִם לֹא, אִם נִרְאָה הִכֵּן יִמָּצָא עֵמֶר הַמָּוֶן שֶׁלָּכֶם

אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה; גְּבוּלוֹת חֵלֶק הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ. וְכִי יוֹלִין אַתֶּם לְהַפֵּךְ יוֹם לַלַּיְלָה. וְכִשֶּׁם שֶׁהִבְדִּיל ה' בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, כֶּף הִבְדִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָאֻמוֹת, וְכֶף הִבְדִּיל אֶת אַהֲרֹן לְהַקְדִּישׁוֹ בְּקִדְּשׁ הַקְּדוֹשִׁים, אִם יוֹלִים אַתֶּם לְבַטֵּל אוֹתָהּ הִבְדִּילָה שֶׁהִבְדִּיל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה, כֶּף תִּנְכְּלוּ לְבַטֵּל אֶת זֶה. וְכֶף, אָמַר לָהֶם, בְּדִרְכֵי הַגּוֹיִם יֵשׁ נְמוּסִים הִרְבָּה וְאִין כָּלָם מִתְקַבְּצִין בְּבֵית אֶחָד, אֲבָל אֲנִי אִין לָנוּ אֶלָּא ה' אֶחָד וְתוֹרָה אֶחָד וּמִשְׁפָּט אֶחָד וּמִצְוָה אֶחָד וְכֶהָן גָּדוֹל אֶחָד, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֶחָד, וְאַתֶּם מְאֻתָּם וְחַמְשִׁים אִישׁ מִבְּקָשִׁים וְרוֹצִים כְּהֵנָּה גָּדוֹלָה. אִף אֲנִי רוֹצֶה בְּכֶף. לָכֵן אַתָּה וְכָל עֲדָתְךָ הָיוּ לִפְנֵי ה', זֹאת עָשָׂה, קָחוּ לָכֶם מַחְתּוֹת, וְתִנּוּ בָהֶן אֵשׁ. הָרִי לָכֶם תִּשְׁמִישׁ הַחֲבִיב מִן הַכֹּל הִיא הַקְטָרֶת, חֲבִיבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִכָּל קִרְבָּנוֹת, וְאִף יֵשׁ סֵם הַמָּוֶת בְּתוֹכָהּ שֶׁבּוּ נִשְׁרָפוּ נֶדֶב וְאִבִּיהוּא. וּבִכֵּן הִתְרָה בָּהֶם, וְאָמַר לָהֶם מֹשֶׁה, הָרִי אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אַתֶּם חַמְשִׁים וּמְאֻתָּם אִישׁ שֶׁאַתֶּם מְקַרְיָבִים, מִי שִׁיבְחָר מִכֶּם יֵצֵא חַי וְכָלָם אוֹבָדִים.

וְקִרְחָה שֶׁפָּקַח הָיָה, מֶה רָאָה לְשִׁטּוֹת הַזֶּה. אֶלָּא עֵינָיו הָרוּחַ הַקָּדֵשׁ שֶׁהָיָה לוֹ הִטְעָנוֹ. רָאָה שֶׁלְשֶׁלֶת גָּדוֹלָה עֲתִידָה לְהִיטֵב עוֹמְדֵת הַיָּמִינוּ, שֶׁמוֹאֵל שֶׁשִּׁקוּל כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְעֹשִׂיִם

קִרְחָה, וַיִּשְׁאֵל; קִרְחָה אִם אַתָּה יוֹדֵעַ לְסַפֵּר כְּמָה פְּרָשִׁיּוֹת יֵשׁ לְתוֹרָה לְמָה אֵינְךָ סוֹפֵר אֶת הָאוֹצְרוֹת שֶׁלָּךְ, הָרִי מִשְׁאֹי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פְּרָדוֹת לְבָנוֹת הָיוּ מִפְּתָחוֹת בֵּית גִּנְזָיו שֶׁל קִרְחָה, וְזֶה הָיָה רַק הַמִּפְתָּחוֹת שֶׁל הָאוֹצְרוֹת, (פְּנִיקְסִי הַבֶּנְק) ה' בֶּנְק בִּיכָל' לֹא הָאוֹצְרוֹת עֲצָמוֹ, וְאִם אַתָּה יוֹדֵעַ מֵאֲלֻמָּנָה כִּזּו שֶׁבִּשְׁכֻנוֹתָהּ לְמָה אֵינְךָ מְסַדֵּר אוֹתָהּ, לְמָה אִין לָהּ מָמָה לְהִתְפַּרְנֵס? וּמַעֲנִין הַדָּבָר כְּאִשְׁרֵי קִרְחָה מִתְאַר אֶת הַתּוֹרָה וְחֻקֶּיהָ כְּאִזְכָּרִיִּים הַפּוֹגְעִים בְּאֲלֻמָּנָה הָעֵנִיָּה, וּבִנְשִׁימָה אַחַת הוּא מְזִכִּיר שֶׁהִטִּילוּ עָלֶיהָ לְתֵת לָקוּט שֶׁכִּחָה וּפָאָה, וּבְמִסְפָּר שְׁבָלִים הִלְלוּ הוּא רוֹאֶה אֶת הַסִּבָּה לְתִמּוּטֵת הָאֲלֻמָּנָה וְהוּא שׁוֹכֵחַ שֶׁדִּקְא בְּמִצְוָה הַזֶּה הָרִי דָּאָה הַתּוֹרָה לַעֲנִיִּים.

וְהָרִי עֲבָדָה זֶה הִיָּתָה לְאַחַר כְּמָה דּוֹרוֹת, אוֹתָהּ אֲלֻמָּנָה הַשְּׁבָה מִשְׁדֵּי מוֹאָב, הַחִיָּתָה אֶת נִפְשָׁהּ מִמָּה שֶׁפָּלְתָהּ מִצָּאָה עֲבוּרָה כְּמָה שְׁבָלִים. אֲבָל אִין הַקְהָל הַפְּשׁוּט חוֹדֵר לְתַכֵּן שֶׁל הַדְּבָרִים הֵם רַק שׁוֹמְעִים אֲלֻמָּנָה 'יתומות' כְּבִשּׁוֹת גְּזֻלוֹת' וְהַתּוֹרָה וְחֻקֶּיהָ כְּבָר נִרְאִית אֲצֵלָם מוֹזֵר, הַתּוֹרָה כְּבָר יִשְׁנָה, רוֹצִים תּוֹרָה חֲדָשָׁה' וְאַמְנָם עַל פִּי הַדָּרָה הִרְגִּילָה הָיָה הַנִּצְחָוֶן לְקִרְחָה שֶׁהָרִי כָּל הָאֲמֻצָּעִים עוֹמְדִים לְרִשּׁוֹתוֹ אִין לוֹ מַחֲסוֹר בְּכֶסֶף וּבְתַעֲמוּלָהּ וְהוּא יוֹדֵעַ אֶת מִפְּתָחוֹת הַכֶּסֶף, וְאַהֲרֹן עֵץ שֶׁפֹּל אִין הוּא יוֹדֵעַ אִיךָ לְנַהֵל תַּעֲמוּלָהּ אִיךָ לְצוּד אֲנָשִׁים, אַהֲרֹן יְהוּדִי תָמִים יְחִידִי וּבּוֹדֵד, וּבְדָרָה הִטְבַּע אֲלֻמָּלָא שֶׁהִקְבִּיָּה הַשְּׁפִיל אֶת קִרְחָה הָעֵץ גְּבוּהָ וְהַגְבִּיָּה עֵץ שֶׁפֹּל, הָיָה קִרְחָה מְנַצֵּחַ.

וּבִכֵּן עָלִינוּ לַדַּעַת וְלִזְכֹּר שֶׁבְּכָל מָצָב וּמָקוֹם בּוּ יִשְׁנוּ כִּזְהָ קִרְחָה הַמְכַנֵּס וּמְקַהֵל קְהִלּוֹת, שֶׁסּוֹף סוֹף הַכְּנִסְיָה שֶׁל קִרְחָה הִיא כְּנִסְיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם שְׁמִים וְאִין סוֹפָה לְהִתְקַיֵּם, וְרַק כְּנִסְיָה לְשֵׁם שְׁמִים אִף אִם רִאשִׁיתָהּ מִצָּעֵר אַחֲרִיתָהּ תִּשְׁגָּה מְאֹד וְזֶה עַל יְדֵי חִזּוֹק בְּתִי כְּנִסְיָה וּבְתִי מִדְּרָשׁוֹת עַל יְדֵי זֶה נִזְכָּר שֶׁיִּכְרֹו כָּלָם וְיִדְעוּ שֶׁמֹּשֶׁה אֶמֶת וְתוֹרָתוֹ אֶמֶת

♦ וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֹהֶל ה' ♦

שִׂיא הַטַּעֲנָה שֶׁל קִרְחָה עַל מֹשֶׁה; מִדּוּעַ הוּא מִתְנַשֵּׂא עַל קֹהֶל ה', הָרִי כָּל הָעֵדָה שֶׁמַּעֲה בְּסִינֵי אֲנִכִּי ה' אֶלְקִיךָ וְגו'. אֶלָּא שֶׁטַּעֲנָה זֶה קִשָּׁה לְהַבִּין הָרִי הַתּוֹרָה הָעִידָה עַל מֹשֶׁה רִבְּנוּ; וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, וּבִכֵּן אִיךָ יִתְכַּן שֶׁקִּרְחָה הַפָּקַח יִטְעָה עַד כְּדֵי כֶף לְהִאֲשִׁים אֶת מֹשֶׁה בְּדָבָר שֶׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ, וְעוֹד בְּדִיּוֹק בְּפוּוֹן הַהַפּוּה, אֶלָּא שֶׁאַמְנָם מֹשֶׁה רִבְּנוּ הָיָה עָנִיו, אִף מִבְּחוּץ זֶה לֹא הָיָה נִכְרַ אֲדָרְבָּה לַעֲנִי כָּל הָעָם הָיָה חִזּוֹק וְאַמִּיץ, רַק בְּתוֹכָכִי הֵלֵב, ה' רָאָה וְיִדַּע אֶת הָאֶמֶת, וְהָעִיד עָלָיו שֶׁהוּא עָנִיו, ¹⁵כִּי בְּתוֹכָכִי הֵלֵב הָיָה עָנִיו וְשֶׁפֹּל בְּרָךְ, אֲבָל לַעֲנִי הָרֹאִים הָיָה כְּמִתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ, וְכִמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ אֲצֵל רִבְּנוּ הַקָּדוֹשׁ רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא שֶׁהָיָה עָנִיו, שֶׁהָרִי שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה; ¹⁶מִשְׁמַת רַבִּי

15 ייטב לב ד"ה א"י רב לכם

16 סוטה פ"ט משנה ט"ו

17 כתובות ק"ג:

18 רשב"ם

19 רמב"ן

20 חמדה גנוזה שבסוף ספר פנינים יקרים

וארבעה משמרות עומדות מבני שכלן מתנבאין ברוח הקדש, אמר, אפשר הגדלה הזו יכולה לעמד ממני ואני אשתק ואפסיד אותה. אף לא ראה יפה, לפי שבניו היו עושין תשובה ועומדין מהן, ומשה היה רואה יפה.

• ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד. •

פלא גדול ²¹ הרי משה רבנו כשהיה רוצה לאסוף העדה היה צריך לתקיעת החצוצרות, ואיך קרח הקהיל אותם כל כך בקלות למקום אחד, ולא נעדר אחד מהם, הרי מחנה ישראל שנים עשר מילין היה ואיך קבצם בזמן קצר כזה ובאיזה כח סרו כלם למשמעתו ולא סרב אחד מהם לבל יבא, אלא זה מה שאמרו חז"ל שקרח פקח היה, ומה הפקחות שראו בו, הנה ידוע שבביאת המשיח במהרה בימינו יקבץ נדחי ישראל, ואיך יעשה זאת, וכי משיח צדקנו ילך לכל המקומות שישראל מפזרים שמה בקצות הארץ ולאסוף את ישראל לא ולא, אף משיח צדקנו משיח אלוקי יעקב בגדל קדשתו יכון פגנות ויחודים נוראים ובתוכם יהיה יחוד של שמות הקדש אים ונורא אשר יפעל בו לקבץ כל נברא מעם היהודים הנפוצים בכל הארצות ומאליהם יתעוררו לבא, וכל איש ישראל יפוג לבו ויחדד ויבהל לעוף ולשפן בארץ ישראל, במקום אשר יובילנו רגליו שמה, ככה יפעל הכל בכונה אחת ויחיד קדוש אחד, אשר לא ידעו כי אם המשיח.

והנה קרח היה בעל רוח הקדש מטועני הארון אשר עבדת הקדש עליהם בפתח ישאו ובגדל דעתו ופקחותו מפלם הכל היה צפוי לפניו וידע גם כן בצרופי שמות הקדושים וכונות נוראים ויחודים נפלאים, ובזה הפליא במעשיו לקבץ את כל ישראל למקום אחד בעל פרחם, ולא נמנע אחד מהם, ומאז שוב לא יהיה פדבר הזה ולא יזכירו עוד שום אחד רק משיח צדקנו, וחי' מהרה נאספו כלם יחד כאחד למקומו של קרח.

• חכמות נשים בנתה ביתה •

יהודי אחד משבט ראובן ושמו און בן פלת, היה לו אשה חכמה, ובחכמתה בנתה את ביתה, הצילה את בעלה ואת עצמה, און בן פלת השתתף תחלה במחלקת, קרח רצה לצרפו וחשב כיון שהוא משבט ראובן הבכור גם הוא יהיה אתנו במחלקת, אשתו הצילתו ואמרה לה מה לה להתערב במחלקת, אם אהרן כהן גדול, אתה תלמיד, ואם קרח כהן גדול אתה תלמיד! אמר לה און, אבל מה אעשה, ²² אני הייתי עמהו בעצה, ונשבעתי להם, שאם יקראוני אלך עמהם. אמרה לו אשתו, אני כבר אסדר שלא יקראו לה, הרי אני יודעת שכל העדה כלם קדושים, ובכן מה עשתה השקתה אותו יין, עד שהשתפר ונרדם במטה, כדי שלא

יעבר על שביעתו גם אם יקראו לו מבחוץ דרך החלון וכדומה, והיא התישבה בפתח, והורידה את כסוי הראש, וגלתה את שערה כדי שלא יפנסו להקיצו ולעוררו, ואכן כל מי שהגיע וראה אשה יושבת באפן זה, חזר לאחוריו, עד שנבלעו עדת קרח והוא נצל, וכל ימיו היה באנינות ובשעה ²³ שפתחה הארץ את פיה ובלעה את קרח ועדתו התחילה המטה ש - "און" ישן בה מזדעזעת אילף ואילף, ואף נעקרה ממקומה והתחילה מתגלגלת והולכת כלפי פי הארץ עד שאחזה אשתו במטה, ואמרה; רבנו של עולם נדר גדול נדר בעלי, שאין הוא משתתף במחלקת לעולם, אתה חי וקיים לעד ולעולמי עולמים ואם הוא עובר על נדרו ומפירו, הרי בידי להפרע ממנו בכל עת, עכשו בבקשה ממך מחל לו, קבל הקדוש ברוך הוא את תפלתה, וחזרה המטה ועמדה במקומה.

אמרה לו אשתו לאון, עמד ובוא אצל משה וחלה פניו שימחל לה ויתפלל בעדה, לא רצה און ללכת כיון שהיה מתבייש להרים ראש בפני משה, עמדה היא והלכה אצל משה, לא רצה משה לקבלה, שאין לו עסק עם אשה, כיון שבכתה מאוד אמר משה "תכנס" נכנסה וספרה כל אותם דברים שהיו לה עם בעלה, וכיצד נצל בנס עמד משה והלך אל אהלו של און, עמד אצל הפתח וקרא און בן פלת קום וצא והתבשר שמחל לה הקדוש ברוך הוא עונך וחטאתך תכפר.

• ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם •

משה רבנו נסה עדין להשפין שלום, בכבודו ובעצמו הלך אל דתן ואבירם, ועמו הלכו זקני ישראל, חשב משה שאם יבא בעצמו אליהם בודאי יתנהגו בדרך ארץ, ויתיחסו אליו בכבוד, ואז לא יענשו, אף דתן ואבירם הרשעים יצאו בחצפה לחרף ולגדף, אז אמר משה בזאת תדעו כי ה' שלח אותי לעשות את כל מה שעשיתי; אם האנשים האלה ימותו בדרך כל האדם לא ה' שלח אותי, אף אם ה' יברא פה לארץ ותבלע אתם ואת כל אשר להם, והם ירדו לשאול כשהם חיים, בזה תודעו שאני עשיתי הכל על פי ה', והאנשים האלה נאצו את ה'.

• פי הארץ •

בששת ימי בראשית ברא ה' את כל העולם, ובערב שבת בין השמשות ברא עשרה דברים. אחד מעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, הוא פי הארץ, הקדוש ברוך הוא ברא פה לארץ, וכידוע שכל הנבראים אומרים שירה לפני ה' יתברך, ויש על זה פרק מיחד הנקרא פרק שירה, וגם הארץ היתה מיעדת לומר שירה לפני ה'

בתשובה להאמין בנס הנפלא הזה, אלא צעקו בפתחה של גיהנום; ראו מה עשה בן עמרם כנראה שעשה מחלות תחת הארץ, והעמיד שם קנה שרפה ואבק שרפה ופלור ועל ידי זה נבקעה הארץ והרעיש הארץ, והנה הרשעים הללו לא ראו עדן כסוי הארץ והיו צועקים בן לישראל, והיו ביניהם שכששמעו קולם של אלו האמינו שהוא רק המצאה ותחבולה של משה, ולכן נסו לקולם של אלו והרחיקו הרבה יותר מן הגבול שהגביל משה רבנו עליו השלום, כי אמרו פן תבלענו הארץ, אבל המאמינים במשה לא ברחו יותר מהגבול שאמר להם משה, הם ידעו שמה שמשה רבנו אמר זה אמת, ומה שהארץ פתחה פיה זה בדרך נס, ולא יקרה יותר ממה שמשה רבנו אמר, ואין לברח יותר מהגבול.

♦ ותכם עליהם הארץ ♦

ואכן אחר כך נזכחו כלם באמתות נבואת משה, כשאחר שכל עדת קרח שקעו בשאול פסה עליהם הארץ ולא נשאר שום רשם בארץ, כי זה היה בליעה של הארץ פאדם הפותח פיו ובולע ולא נפר עוד שום רשם ודבר ממנו, ובזה נזכחו ראיה ברורה שלא היה פאן שום תחבולה, כי אם מאת ה' אשר ברא פה לארץ לבלע".

על ידי הפה שנברא לה, אך כאשר פצתה הארץ את פיה לבלע את דמי הבל הצדיק שנהרג על ידי אחיו קין, ²⁴נגזר עליה שהפה שנברא לה נסתם ונחתם, ואינה יכולה לומר שירה רק על ידי הפנפים, כנאמר מכנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק, אבל כעת פשרצה משה להעניש את הרשעים, אמר ואם בריאה, שאותה בריאה שכבר ברא ה' שהיא פי הארץ, 'ברא ה' שוב, שעתה יחזר ה' לברא אותה הבריאה שיהיה לה פה, ופצתה הארץ את פיה שהיה לה מקדם ובלעה אותם, ואולי זה יהיה לה תקון למה שפצתה לבלע את דמי הבל שהיה איש צדיק, ועתה תפצה פיה לבלע את אויבי ה'.

משה רבנו הזהיר את הנאספים להבדל מתוך העדה של קרח והגביל להם את המקום מסביב למשכן קרח דתו ואבירם, עד היכן אפשר לעמוד, ומיד כאשר גמר משה את דבריו, נבקעה האדמה אשר היו עומדים עליה והבקעה הנה הגיע עד פי הארץ ושם פתחה הארץ את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם, וכל רכושם, גם מה שהיה מנח אצל אחרים, כגון בגדים שהיו אצל הכובס וכדומה, וגם מחט שלהם שהיה מנח בקצה המחנה התגלגל והגיע לבור.

והנה ²⁵הרשעים האלה בשעת ירידה לארץ, לא חזרו

24 אור החיים

25 תורת משה חתם סופר ד"ה וכל העם נסו לקולם